

ks. Andrzej Żarkowski CSMA
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
ORCID 0000-0001-7413-5547

Sakrament pojednania i pokuty w przygotowaniu nupturientów do zawarcia małżeństwa sakramentalnego

Treść: Wstęp. 1. Studium teologiczno-prawne. 2. Zadania spowiednika. 3. Postawa nupturientów. Zakończenie.

Wstęp

Spowiedź sakramentalna stanowi nieodłączną część życia chrześcijańskiego. Człowiek ochrzczony, świadomy grzechu ciężkiego, dostępuje w tym sakramencie pojednania z Bogiem i z Kościołem. Poza wypadkami niemożliwości fizycznej lub moralnej, indywidualne wyznanie grzechów wraz z rozgrzeszeniem jest jedynym zwyczajnym sposobem otrzymania pojednania¹. Kodeks Prawa Kanonicznego wzywa duchownych by dążyli do świętości, a jako jeden ze sposobów jej osiągnięcia wymienia częstą spowiedź². Zachęta kierowana do diakonów, prezbiterów i biskupów służy także wiernym świeckim, ponieważ wszyscy są powołani do świętości³.

Sakrament pokuty odnajduje właściwe sobie miejsce także w procesie przygotowania nupturientów do zawarcia sakramentalnego związku małżeńskiego. Jednym z owoców tego przygotowania jest

---

¹ Zob. Kan. 959-960 KPK.

² Zob. Kan. 276 KPK.

³ Zob. R. MARCHIORO, *Spowiedź sakramentalna*, Kraków 2010, s. 93.

doprowadzenie narzeczonych do odbycia spowiedzi przedślubnej, a w konsekwencji do pełnego uczestnictwa we Mszy świętej, poprzez przyjęcie komunii sakramentalnej w czasie obrzędu zaślubin.

Ponieważ małżeństwo i rodzina są w Kościele powołaniem, które odczytuje większość ludzi ochrzczonych, dlatego duszpasterska troska o ludzi zamierzających zawrzeć związek małżeński powinna stanowić ważny wymiar pracy kapłańskiej⁴. Szczególnym wymiarem tej posługi jest duszpasterstwo konfesjonału.

1. Studium teologiczno-prawne

Spowiedź sakramentalna jest aktem łączącym element boski i ludzki, spotkaniem człowieka z Bogiem. Ze strony Stwórcy pokuta jest darem Jego łaski. Człowiek natomiast podejmuje w tym sakramencie wolny, odpowiedzialny moralnie akt, w którym wyznaje swoje grzechy i orientuje się na Boga⁵.

Sakrament pokuty stanowi jeden z elementów wymienianych w procesie bezpośredniego przygotowania nupturientów do zawarcia małżeństwa sakramentalnego. Kodeks Prawa Kanonicznego „usilnie zaleca” by narzeczeni przystąpili do tego sakramentu przed ślubem⁶. Dyspozycje zawarte w tym kanonie stanowią nieodłączną część przygotowania do zawarcia małżeństwa. Prawodawca nie nakłada jednak bezwzględnego obowiązku spowiedzi lecz zaleca przystąpienie do niej, motywując zachętę owocnym przyjęciem sakramentu małżeństwa. Gdy nupturient odmówi przystąpienia do sakramentu pokuty nie można zabronić mu przystąpić do zawarcia małżeństwa. Mimo to, duszpasterz powinien podjąć próby nakłonienia narzeczonego bądź

---

⁴ Zob. M. DZIEWIECKI, *Kierownictwo duchowe narzeczonych i małżonków*, w: J. AUGUSTYN (red.), *Sztuka kierownictwa duchowego*, Kraków 2013, s. 551.

⁵ Zob. A. SKOWRONEK, *Sakrament pokuty i pojednania w nauczaniu Kościoła*, w: *Ateneum kapłańskie 2* (461) 1986, s. 56-57.

⁶ Zob. Kan. 965 § 2 KPK.

narzeczonej do przystąpienia do spowiedzi⁷, która wymieniana jest wśród celów bezpośredniego przygotowania do ślubu kościelnego⁸.

Wszystkie sakramenty łączą się ze sobą ponieważ wyrażają i uobecniają paschalne misterium Chrystusa. Związek ten dotyczy także małżeństwa i pokuty dlatego mówi się o istotnym znaczeniu spowiedzi, jako pomocy do udanego i szczęśliwego przeżywania wspólnego życia⁹. Ze względu na ten związek sakramentów z misterium paschalnym Zbawiciela, małżeństwo katolików zawierane jest zazwyczaj podczas sprawowania Eucharystii¹⁰. Narzeczeni, którzy wyrażając zgodę małżeńską oddają się sobie wzajemnie, powinni przypieczętować to oddanie przez przystąpienie do Komunii sakramentalnej. Tworzą w ten sposób „jedno ciało w Chrystusie”. Do tego, koniecznym jest wcześniejsze przystąpienie do spowiedzi sakramentalnej¹¹, która przygotowuje do godnego przyjęcia Eucharystii¹².

Sakrament pokuty, obok chrztu, należy do grupy „sakramentów umarłych”. Mimo życia fizycznego, człowiek, który popełnił grzech ciężki jest w stanie śmierci duchowej. Spowiedź gładzi grzech i przywraca życie duchowe czyli stan łaski uświęcającej. Małżeństwo natomiast jest „sakramentem żywych”. Oznacza to, że przystępujący do tego sakramentu powinien żyć duchowo czyli znajdować się w stanie łaski, bez grzechu ciężkiego. Inaczej popełnia grzech świętokradztwa¹³. Małżeństwo zawierane w stanie grzechu śmiertelnego jest ważne jeżeli nie ma przeszkód zrywających oraz dopełnione zostały

⁷ Zob. W. GÓRALSKI, *Komentarz do kan. 1065*, w: J. KRUKOWSKI (red.), *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. III/2, Poznań 2011, s. 262-263.

⁸ Zob. PAPIESKA RADA DS. RODZINY, *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa*, nr 50, w: http://kodr.pl/wp-content/uploads/2018/10/PAPIESKA_RADA_DS._Rodziny_Przygotowanie_do_malzenstwa.pdf (dostęp: 19.12.2019)

⁹ Zob. K. GŁOMBIK, w: *Wezwani do nawrócenia*, E. MATEJA, R. PIERSKAŁA (red.), Opole 2009, s. 444.

¹⁰ Zob. II POLSKI SYNOD PLENARNY, *Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II*, Poznań 2001, s. 189.

¹¹ Zob. KKK 1621-1622.

¹² Zob. M. KUNZLER, *Liturgia Kościoła*, Tom 10, Poznań 1999, s. 403.

¹³ Zob. R. MARCHIORO, *Spowiedź...*, dz. cyt. s. 23-24.

wszystkie wymogi prawa kościelnego. Zgodnie z nauką Kościoła o odżywaniu łaski sakramentalnej, owocność małżeństwa nastąpi, gdy małżonkom zostanie przywrócony stan łaski przez sakramentalne rozgrzeszenie¹⁴.

Spowiedź przedślubna jest więc obowiązkiem wynikającym nie bezpośrednio z kościelnego prawa małżeńskiego ale z wiary i moralności chrześcijańskiej. Dlatego wysiłki i argumentacja kapłana przygotowującego nupturientów, zmierzające do doprowadzenia ich do spowiedzi, mają być motywowane racjami religijno-duszpasterskimi¹⁵. Prowadzący egzamin przedślubny powinien w rozmowie poruszyć temat odpowiedniego usposobienia do sakramentu pojednania i pokuty, a w razie potrzeby służyć pomocą¹⁶. Jan Paweł II, zwracając uwagę na konieczność bezpośredniego przygotowania do sakramentu małżeństwa zaleca szczególną troskę o narzeczonych, którzy wykazują braki i doświadczają trudności w doktrynie i praktyce życia chrześcijańskiego¹⁷.

Duszpasterstwo nie powinno opierać się tylko na wspólnotowych sposobach formacji narzeczonych. W celu odnowienia relacji z Bogiem i pogłębienia życia wiary, można zaproponować narzeczonym indywidualne kierownictwo duchowe, które powiązane z sakramentem pokuty prowadzi do osiągnięcia dojrzałości psychicznej, moralnej, duchowej, religijnej i społecznej. Taka forma jest często potrzebnym a nawet koniecznym wsparciem nupturientów na drodze

---

¹⁴ Zob. K. DULLAK, *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa w ujęciu kodeksowego ustawodawstwa synodalnego w Polsce do 2001 roku*, Prawo Kanoniczne, 47 (1-2) 2004, s. 72.

¹⁵ Zob. W. GÓRALSKI, *Kościelne prawo małżeńskie*, Płock 1987, s. 21.

¹⁶ Zob. ARCHIDIECEZJA GNIEŹNIEŃSKA, *Instrukcja Duszpasterska. Zasady przygotowania do zawarcia sakramentu małżeństwa w Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, Gniezno 2016, s. 6.

¹⁷ JAN PAWEŁ II, *Adhortacja Apostolska o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym Familiaris consortio*, w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, Tom I, s. 136.

ich rozwoju i dążenia do świętości, która pomoże prowadzić pogłębione życie duchowe także w małżeństwie¹⁸.

Starania duszpasterza mają zatem doprowadzić przyszłych małżonków do dobrego odbycia przedślubnej spowiedzi. Gdyby, któreś z narzeczonych odmówiło przystąpienia do sakramentu pojednania, duszpasterz jest zobowiązany poznać przyczynę odmowy i podjąć rozmowę, której celem jest życzliwa zachęta nupturienta do odbycia spowiedzi¹⁹. Treść rozmowy ma dotyczyć zagadnień Chrystusa, Kościoła, łaski i odpowiedzialności małżeństwa chrześcijańskiego, co ma przekonać do czynnego i świadomego przeżycia obrzędu sakramentu²⁰.

W zależności od sytuacji religijnej penitentów, już na początku rozpoczęcia bezpośredniego przygotowania do zawarcia małżeństwa sakramentalnego nupturienty powinni odbyć pierwszą spowiedź przedślubną. Może to być dobra okazja do głębszego spotkania z Bogiem lub do odbycia spowiedzi generalnej. Druga spowiedź odbywa się krótko przed zawarciem małżeństwa a jej celem jest głębokie i świadome przeżycie celebracji ślubu²¹. Gdyby zaistniała przeszkoda do odbycia dwóch spowiedzi przedślubnych, np. wspólne zamieszkanie, należy odbyć tylko jedną, bezpośrednio przed ceremonią²². W praktyce duszpasterskiej, wręcza się narzeczonym odpowiednią kartkę, na której spowiednik, poświadczając przystąpienie do sakramentu swoim podpisem²³.

¹⁸ Zob. M. Dziewiecki, *Kierownictwo duchowe...*, dz. cyt., s. 551.

¹⁹ Zob. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dekret ogólny o przeprowadzaniu rozmów kanoniczno-duszpasterskich z narzeczonymi przed zawarciem małżeństwa kanonicznego*, nr 103, w: <https://bit.ly/ius-2019-1-2> (dostęp: 18.12.2019).

²⁰ Zob. JAN PAWEŁ II, *Adhortacja Familiaris consortio...*, dok. cyt., s. 136.

²¹ Zob. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, Warszawa 2003, s. 30-31.

²² Zob. DIECEZJA SANDOMIERSKA, *Instrukcja dotycząca bezpośredniego przygotowania do sakramentu małżeństwa*, w: https://diecezjasandomierska.pl/wp-content/uploads/2017/02/instrukcja_bp_malzenstwo.pdf (dostęp: 18.12.2019).

²³ Zob. T. PAWLUK, *Prawo Kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, Tom III, Olsztyn 1984, s.96.

Zaleca się też, żeby do sakramentu pojednania, a podczas obrzędu ślubu do komunii świętej przystąpili także świadkowie, którzy poza wyjątkami określonymi prawem powinni być katolikami. Są oni konieczni nie tylko do ważności małżeństwa kanonicznego, ale także reprezentują wspólnotę wierzących, są pośrednikami, dzięki którym dana wspólnota uczestniczy w akcie sakramentalnym²⁴.

Gdyby jednak, mimo zachęty i starań duszpasterza przygotowującego do zawarcia sakramentu małżeństwa, któreś z nupturientów kategorycznie odmówiło przystąpienia do spowiedzi, należy stosować przepisy dotyczące małżeństw zawieranych przez osoby niepraktykujące, które w procesie przygotowania i zawierania małżeństwa zrównane są z niekatolikami²⁵.

2. Zadania spowiednika

Głównym i pierwszym szafarzem wszystkich sakramentów Kościoła jest Jezus Chrystus. Prezbiter przez święcenia zostaje naznaczony szczególnym znamieniem, przez co upodabnia się do Chrystusa-Głowy. Jest Jego narzędziem, a w konfesjonale służy przebaczenia, którego w swojej miłosiernej miłości udziela Bóg²⁶.

Spowiednik narzeczonych powinien wykazywać się odpowiednim przygotowaniem duchowym i intelektualnym: przez modlitwę oraz studium teologii dogmatycznej, moralnej, ascetycznej i pastoralnej, prawa kanonicznego a także nauk o człowieku, metodologii dialogu, a szczególnie rozmowy duszpasterskiej²⁷. Kapłan, który posługuje w konfesjonale bez odpowiedniej wiedzy w wymienionym zakresie, naraża się na popełnienie grzechu ciężkiego. Podobnie rzecz ma się z życiem duchowym. Spowiadając w stanie grzechu, popełnia

---

²⁴ Zob. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dekret ogólny...*, dok. cyt., nr 110.

²⁵ Zob. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dekret ogólny...*, dok. cyt., nr 103.

²⁶ Zob. H. STAWNIAK, *Wybrane funkcje szafarza sakramentu pokuty – aspekt prawny*, *Seminare* 24 2007, s. 69-70.

²⁷ Zob. JAN PAWEŁ II, *Adhortacja Apostolska o pojednaniu i pokucie w dzisiejszym posłannictwie Kościoła Reconciatio et paenitentia*, w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, Tom I, s. 250.

świętokradztwo. Nie wpływa to jednak na ważność sprawowanego sakramentu²⁸. Świadomy zagrożeń, ma przyjąć jednoznaczną postawę wobec zła moralnego w świecie. Lansowana przez media rozwiąłość w zakresie życia seksualnego, obserwowane wśród ludzi młodych trudności w przyjęciu zasad moralności chrześcijańskiej oraz trudności ekonomiczne niesprzyjające współczesnej rodzinie mają skłonić spowiednika do pracy nad formowaniem sumień narzeczonych. Dlatego należy poświęcić kandydatom do ślubu odpowiedni czas i siły, mając na uwadze, że jest to szansa do odnowy ich życia.²⁹

W konfesjonale, spowiednik jest nie tylko stróżem moralności i sędzią lecz także ojcem, lekarzem i nauczycielem, któremu zależy na dobru penitentów. Dlatego stara się ukazać życie chrześcijańskie w pozytywnym aspekcie, jako dążenie do świętości, wezwanie do miłości i czynienia dobra, a nie tylko walkę z grzechem. Podczas spowiedzi przedślubnej, kapłan nie powinien ograniczać się do wysłuchania wyznania przewinień, pouczenia i absolucji ale powinien starać się nieść pomoc w rozwiązywaniu przeżywanych przez nupturientów problemów³⁰.

Gdy idzie o zagadnienie dotyczące stawiania przez spowiednika pytań na temat czystości przedmałżeńskiej, Drugi Synod Diecezji Włocławskiej podkreśla, że *aby uchronić narzeczonych przed spowiedzią świętokradzką, spowiednicy mają obowiązek zadawania szczegółowych pytań w celu wyjaśnienia stanu sumienia w zakresie szóstego i dziewiątego przykazania Bożego*³¹. Przywołuje się też zdroworoządkową regułę, że jeżeli penitent nie wyznaje grzechów związanych z czystością narzeczeńską i *nie ma wyraźnych oznak, że jest inaczej, spowiednik powinien przedłożone wyznanie uznać za zupełne*. Jednak, że ze względu na obserwowaną w społeczeństwie

²⁸ Zob. Z. PERZ, *Posługa Sakramentu Pokuty. Zagadnienia moralne i pastoralne*, w: Z. PERZ (red.), *Grzech i nawrócenie a Sakrament Pokuty*, Warszawa 1999, s. 193-194.

²⁹ Zob. J. ORZESZYNA, *Spowiedź narzeczonych i małżonków*, w: J. AUGUSTYN (red.), *Sztuka spowiadania, Poradnik*, Kraków 2012, s. 393.

³⁰ Zob. J. ORZESZYNA, *Spowiedź narzeczonych...*, dz. cyt., s. 393.

³¹ Zob. K. DULLAK, *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa...*, art. cyt., s. 73.

utrata wrażliwości na grzech współżycia przedmałżeńskiego, należy takie pytanie postawić³². Gdy penitent wyznaje grzechy przeciw szóstemu przykazaniu, należy także zapytać o stosowanie środków antykoncepcyjnych oraz o wspólne zamieszkanie, które uniemożliwia uzyskanie abszolucji. W takim wypadku należy odbyć tylko jedną spowiedź przedślubną. Spowiednik nie powinien ograniczać się tylko do pytań dotyczących czystości. Podstawowe zagadnienia powinny obejmować przede wszystkim pytania na temat osobistego i wspólnego życia wiary oraz sposobów przygotowania do ślubu³³. Należy przyjąć zasadę, że trzeba zadawać niewiele pytań, tylko te, które są konieczne do uzyskania integralności wyznania i rozeznania dyspozycji penitenta³⁴. Wszystkie pytania stawiane przez spowiednika muszą być nacechowane dyskrecją i roztropnością. Nie należy pytać o nazwisko współnika grzechu³⁵. Roztropność jako cnota kardynalna pomoże szukać odpowiednich rozwiązań przez stosowanie ogólnych zasad do konkretnych przypadków³⁶.

Pozytywne wskazania do przyszłego życia w małżeństwie katolickim powinny wziąć górę nad skupianiem się nad błędami przeszłości penitenta. Zbytnia surowość mogłaby oddalić nupturientów od dalszego korzystania ze spowiedzi. Nauka spowiednika powinna wskazywać kierunek pracy dla dobra przyszłego małżeństwa: odkrywanie osobowego i duchowego wymiaru miłości, praca nad charakterem, wzajemne poznanie własnych rodzin oraz modlitwa za przyszłe małżeństwo³⁷. Trzeba także unikać zbytnej pobłażliwości, która mogłaby stać się zachętą do ponownego grzeszenia³⁸. Niepożądanymi cechami spowiednika są także: niewyrozumiałość,

³² Zob. J. ORZESZYNA, *Spowiedź narzeczonych...*, dz. cyt., s. 394-395.

³³ Zob. M. LEŚNIAK, A. ŚWIERCZEK, *Spowiednik wobec wymogów etyki seksualnej – posługa w konfesjonale*, Kraków 2009, s. 45-46.

³⁴ Zob. Z. PERZ, *Posługa Sakramentu Pokuty...*, dz. cyt., s. 199-200.

³⁵ Zob. Kan. 979 KPK.

³⁶ Zob. J. S. PŁATEK, *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*, Częstochowa 2001, s. 336.

³⁷ Zob. J. ORZESZYNA, *Spowiedź narzeczonych...*, dz. cyt., s. 395.

³⁸ Zob. J. S. PŁATEK, *Sprawowanie sakramentu pokuty...*, dz. cyt., s. 337.

niecierpliwość i gwałtowność. Od szafarza spowiedzi oczekuje się miłości i pozytywnych cech ludzkich, życzliwego przyjęcia penitenta a nade wszystko troski o dobro duchowe i zbawienie dusz³⁹. Gdy w przedślubnej spowiedzi zachodzi potrzeba spowiedzi generalnej *wymaga to od spowiednika cierpliwości i taktu tak duchowego, jak słaba jest wiara penitenta*⁴⁰.

Kapłan potwierdza odbytą spowiedź podpisem złożonym na specjalnej kartce przedłożonej przez nupturienta⁴¹. Jest to potwierdzenie spowiedzi a nie udzielonego rozgrzeszenia. Praktyka duszpasterstwa podpowiada, by kartkę podpisywać na początku sprawowania sakramentu.

Szafarz spowiedzi winien kierować się chrześcijańską miłością wobec każdego penitenta na wzór miłosiernej miłości Boga oraz spełniać wszystkie wymogi Magisterium Kościoła dotyczące tego sakramentu. Ze względu na podniosłość sakramentu małżeństwa posługa w konfesjonale wobec narzeczonych zajmuje istotne miejsce w duszpasterstwie parafialnym i wszędzie tam gdzie oferuje się wiernym korzystanie ze spowiedzi. Szafarze pojednania i pokuty powinni ze szczególną pieczołowitością dbać o przygotowanie i sprawowanie tego sakramentu, aby nupturienti owocnie i godziwie przeżyli obrzęd ślubu i by pozytywnie wpłynęło to na integralny rozwój całego życia chrześcijańskiego.

3. Postawa nupturientów

Narzeczeni, dzięki przygotowaniu przedślubnemu, powinni mieć świadomość, że dobrze przeżyta spowiedź pozwoli im godnie przyjąć sakrament małżeństwa, rozpocząć go w stanie łaski uświęcającej

---

³⁹ Zob. S. WITEK, *Sakrament Pojednania*, Poznań-Warszawa 1979, s. 116-121.

⁴⁰ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium...*, dok. cyt., s. 30-31.

⁴¹ Zob. ARCHIDIECEZJA WARSZAWSKA, *Przygotowanie do małżeństwa – krok po kroku Internet*, w: <https://www.duszpasterstworodzin.pl/dla-narzeczonych/przygotowanie-do-malzenstwa-krok-po-kroku#tab-id-4> (dostęp: 17.12.2019).

i uporządkować błędy przeszłości⁴². Gdy istnieje taka potrzeba, szczególnie gdy jakieś spowiedzi w przeszłości były nieważne, nupturienci powinni odbyć spowiedź generalną z całego życia⁴³.

Sakrament pojednania jest nieodzowną częścią cnoty pokuty, która prowadzi do zerwania z grzechem, zwrócenia się do Boga oraz ufności w Jego łaskę i miłosierdzie⁴⁴. Szeroko rozumiany duch pokuty chrześcijańskiej będzie pomagał przygotowującym się do ślubu w ukierunkowaniu życia na Boga i kochaniu przyszłego małżonka na wzór miłości Stwórcy.

Narzeczeni otrzymują w kancelarii parafialnej odpowiednią kartkę, na której spowiednik poświadcza odbytą spowiedź. Kartkę tę należy przedłożyć bezpośrednio po rozpoczęciu sakramentu, aby kapłan w konfesjonale wiedział, że jest to spowiedź przedślubna⁴⁵.

Nupturienci, przystępując do spowiedzi w ramach przygotowania bezpośredniego do małżeństwa, powinni uczynić zadość wszystkim wymaganiom dotyczącym przeżywania i sprawowania tego sakramentu. Pierwszym warunkiem, który należy wypełnić przed spowiedzią jest odprawienie dokładnego rachunku sumienia, dla przypomnienia sobie grzechów ciężkich a także powszednich, które zostały popełnione, a jeszcze nie wyznane i nieodpuszczone w sakramentalnej spowiedzi⁴⁶. Chociaż rachunek sumienia nie należy do konstytutywnych aktów znaku sakramentalnego, jednak jego odprawienie jest poważnym obowiązkiem, szczególnie gdy spowiedź odbywa się po dłuższym okresie czasu (np. jeden raz w roku, przy okazji spowiedzi wielkanocnej)⁴⁷. Rachunek sumienia jest jednym ze środków, przez który dokonuje się nawrócenie człowieka⁴⁸. Powinien być dokonany od ostatniej ważnej spowiedzi. Należy przypomnieć

⁴² Zob. M. LEŚNIAK, A. ŚWIERCZEK, *Spowiednik wobec...*, dz. cyt., s. 43-44.

⁴³ Zob. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium...*, dok. cyt., s. 30-31.

⁴⁴ Zob. JAN PAWEŁ II, *Pokuta – sakrament pokuty*, w: J. NAGÓRNY, K. JEŻYNA (red.), *Encyklopedia nauczania moralnego*, Radom 2005, s. 402.

⁴⁵ Zob. T. PAWLUK, *Prawo Kanoniczne...*, dz. cyt., s. 96.

⁴⁶ Zob. Kan. 988 KPK.

⁴⁷ Zob. Z. PERZ, *Posługa Sakramentu Pokuty...*, dz. cyt., s. 178.

⁴⁸ Zob. KKK 1435.

sobie grzechy popełnione myślą, mową, uczynkiem i zaniedbaniem przeciw dziesięciu przykazaniom Bożym, przeciw przykazaniu miłości bliźniego, przeciw przykazaniom kościelnym, przeciw obowiązkom własnego stanu oraz w związku z siedmioma grzechami głównymi.⁴⁹ Nupturienti powinni zwrócić szczególną uwagę na obowiązki stanu narzeczeńskiego i zaangażowanie w przeżywanie przygotowania do małżeństwa. Chrześcijański rachunek sumienia to nie tylko zestawienie grzesznych uczynków człowieka z normami przykazań, ile stawanie w obecności Boga; miłość, która jest odpowiedzią na Bożą miłość⁵⁰. Rachunek sumienia jest zatem rzetelną rewizją swego postępowania w obecności i w obliczu Boga, który kocha każdego człowieka, nawet największego grzesznika⁵¹. Przy dobrym rachunku sumienia penitent nie zatrzymuje się na samych tylko grzechach, ale poszukuje ich źródła i przyczyny. Pozwala to na uznanie swojej bezradności i oddanie się Bożej mocy a w konsekwencji prowadzi do szczerzej skruchy oraz chęci naprawy popełnionego zła⁵². Takie podejście pozwoli nupturientom łatwiej uświadomić sobie, że jak Chrystus, który odkupił człowieka z miłości, tak oni, jako przyszli małżonkowie mają podtrzymywać małżeństwo przez wzajemne oddanie się sobie i miłość, której źródłem jest sam Bóg⁵³. Pomocą w odprawieniu dobrego rachunku sumienia mogą być gotowe książeczki czy broszury, w których zamieszczone są gotowe wzory rachunków sumienia dla narzeczonych.

Jak wszyscy penitenci, nupturienti powinni spełnić akty penitenta. Należą do nich żal za grzechy, wyznanie grzechów i zadośćuczynienie⁵⁴.

Żal zajmuje pierwsze miejsce wśród aktów penitenta. Jest bólem duszy z powodu popełnionych grzechów i zakłada postanowienie

⁴⁹ Zob. R. MARCHIORO, *Spowiedź...*, dz. cyt., s. 80.

⁵⁰ Zob. J. KASZTELAN, *Sprawowanie sakramentu pokuty*, Kraków 1993, s. 40.

⁵¹ Zob. J. S. PŁATEK, *Sprawowanie sakramentu pokuty...*, dz. cyt., s. 179.

⁵² Zob. Z. PERZ, *Posługa Sakramentu Pokuty...*, dz. cyt., s. 178-179.

⁵³ Zob. *Obrzędy Sakramentu Małżeństwa*, nr 9.

⁵⁴ Zob. KKK 1450-1460.

niegrzeszenia w przyszłości⁵⁵. Pierwszym krokiem żalu jest uznanie własnej grzeszności. Przyznanie się do winy jest konieczne, by mogło nastąpić pojednanie⁵⁶, ponieważ jeżeli nie ma żalu za grzechy, nie można udzielić rozgrzeszenia⁵⁷. Odrzucenie grzechów, do którego prowadzi żal, ma odbyć się w sposób wewnętrzny i dokonać reorientacji całego życia ku Bogu. Tak pojmowany żal jest czymś głębszym niż tylko wyzwoleniem z poczucia winy czy rehabilitacją moralną⁵⁸. Żal ma prowadzić do prawdziwego nawrócenia i spotkania z przebacającym Bogiem.

Drugi akt penitenta to wyznanie grzechów, które jest koniecznością. Prowadzi do skutecznego nawrócenia oraz jest zewnętrznym wyrazem wewnętrznej skruchy, którą człowiek podjął przez żal⁵⁹. Wypowiedzenie grzechów w konfesjonale ma odbywać się w świetle Bożego miłosierdzia⁶⁰. Do integralności spowiedzi, penitent powinien wyznaczyć co do liczby i rodzaju wszystkie popełnione a niepoddane władzy kluczy grzechy ciężkie⁶¹. Wyznanie grzechów jest dialogiem między penitentem i spowiednikiem w obecności Chrystusa a także przewodem sądowym między pokutującym grzesznikiem a szafarzem Bożego przebaczenia⁶². Spowiedź to także akt, w którym człowiek, pełen nadziei oddaje cześć Bogu i wyznaje wiarę, że Boże miłosierdzie jest większe niż grzech ludzki⁶³. Przeżywanie sakramentu pokuty w kontekście przebaczącej miłości Boga ma charakter terapeutyczny,

⁵⁵ Zob. *Obrzędy Pokuty*, nr 6.

⁵⁶ Zob. A. MŁOTEK, Żal i wyznanie grzechów, *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne* 3 (28) 1981, s. 32-33.

⁵⁷ Zob. A. SKOWRONEK, *Sakrament pokuty...*, art. cyt., s. 61.

⁵⁸ Zob. A. DROŹDŹ, *Sakrament pojednania z Bogiem i Kościołem, Teologia Moralna szczegółowa Część IV*, Tarnów 2002, s. 68-69.

⁵⁹ Zob. A. MŁOTEK, Żal i wyznanie..., art. cyt., s. 44.

⁶⁰ Zob. *Obrzędy Pokuty*, nr 6.

⁶¹ Zob. Kan 988 KPK.

⁶² Zob. J. KASZTELAN, *Sprawowanie sakramentu...*, dz. cyt., s. 59.

⁶³ Zob. A. ROJEWSKI, *Dlaczego sakramentalne pojednanie?*, w: E. MATEJA, R. PIERSKAŁA (red.), *Wezwani do nawrócenia*, Opole 2009, s. 248.

w którym spowiedź jest lekarstwem, a doświadczenie grzechu nie prowadzi do rozpacz⁶⁴.

Ostatnim aktem spełnianym przez spowiadającego się, już po otrzymaniu absolucji jest zadośćuczynienie, które stanowi dopełnienie prawdziwego nawrócenia oraz jest lekarstwem na grzech i środkiem prowadzącym do odnowy życia chrześcijańskiego. Pokuta polega na wypełnieniu czynu pokutnego nałożonego przez spowiednika oraz naprawienie wyrządzonych szkód⁶⁵. Nałożone przez szafarza spowiedzi zadośćuczynienie ma pomóc w procesie nawrócenia, leczyc duchowe rany i umacniać na drodze życia, które zostało pojednane z Bogiem i bliźnimi⁶⁶. Nie można traktować pokuty jako zapłaty za odpuszczenie grzechów i przebaczenie. Człowiek nie jest w stanie zapłacić za swoje grzechy. Jest to dar, który jest owocem przenajdroższej Krwi Chrystusa⁶⁷, a pokuta penitenta jest włączeniem się w zadośćuczynienie Zbawiciela⁶⁸.

Sakrament pojednania i pokuty odnawia w człowieku Boże życie, jednoczy ze Stwórcą przez łaskę uświęcającą. Osobiste zjednoczenie z Bogiem, którego nupturient dostępuje przez sakramentalne rozgrzeszenie, prowadzi do zrozumienia znaczenia miłości małżeńskiej, która oparta jest na tworzeniu jedności, wzorowanej na zjednoczeniu Chrystusa i Kościoła. Wiąż ta jest nierozzerwalna, jest małżeńską komunią⁶⁹.

Narzeczeni, którzy chcą owocnie przeżyć sakrament małżeństwa powinni wcześniej dobrze przygotować się i owocnie przeżyć sakrament pojednania i pokuty. Rzeczywiste spotkanie z miłosiernym Ojcem otwiera na miłość bliźniego i prowadzi do poprawy życia chrześcijańskiego.

⁶⁴ Zob. W. NOWAK, *Odnowiona liturgia sakramentu pokuty w świetle Adhortacji Apostolskiej Papieża Jana Pawła II „Reconciliatio et paenitentia”*, Ateneum Kapłańskie 1 (462) 1986, s. 73-74.

⁶⁵ Zob. *Obrzędy Pokuty*, nr 6.

⁶⁶ Zob. Z. PERZ, *Posługa Sakramentu Pokuty...*, dz. cyt., s. 188-189.

⁶⁷ Zob. JAN PAWEŁ II, *Adhortacja Reconciliatio et paenitentia*, dok. cyt., s. 256-257.

⁶⁸ Zob. Z. PERZ, *Posługa Sakramentu Pokuty...*, dz. cyt., s. 189.

⁶⁹ Zob. B. TESTA, *Sakramenty Kościoła*, Poznań 1998, s. 349-359.

Zakończenie

Głównym celem i zadaniem sakramentu pojednania i pokuty jest jednanie człowieka z Bogiem i z Kościołem. W świecie, w którym zanika poczucie sacrum, zanika jednocześnie poczucie grzechu. Spowiedź sakramentalna jest odpowiedzią na relatywizację grzechu i prowadzi do uzdrowienia relacji z Bogiem, Kościołem, społeczeństwem i z całym stworzeniem.

Wobec kryzysu rodziny i małżeństwa sakrament pokuty może stać się lekarstwem, które prowadzi do odnowy życia małżeńskiego i rodzinnego. Przygotowanie narzeczonych do dobrego i owocnego przeżycia spowiedzi w ramach przygotowania do zawarcia małżeństwa sakramentalnego jest okazją do odnowienia małżeństw, rodzin i społeczeństw, które będą tworzyć.

Kapłani powinni powrócić do pierwotnej gorliwości, radykalizmu i bezinteresowności w posłudze konfesjonału. Ważnym jest powiązanie sakramentu pokuty z całością działań duszpasterskich. Szczególną rolę odgrywają tu katecheza, rekolekcje, misje ludowe oraz dni skupienia⁷⁰. W praktyce i konkretnej działalności Kościoła należy dbać o szeroko rozumiane duszpasterstwo pokuty i pojednania⁷¹. Właściwe zadania posługi sakramentalnej będą spełniane gdy zostaną wsparte wychowaniem do pokuty, które prowadzi do zdobycia cnoty⁷². Wierni, szczególnie młodzi, objęci odpowiednią troską duszpasterską, będą lepiej przygotowani i usposobieni do dobrego przygotowania i przeżywania sakramentów pokuty i małżeństwa.

Należy jeszcze bardziej docenić wartość spowiedzi w przygotowaniu nupturientów do ślubu, podkreślając jej znaczenie nie tylko na czas narzeczeństwa ale na całe chrześcijańskie życie małżeńskie i dążenie do świętości.

---

⁷⁰ Zob. A. NOSSOL, *Teologiczne aspekty synodu na temat pokuty*, Roczniki Teologiczno-Kanoniczne, 2 (32) 1985, s. 303.

⁷¹ Zob. G. F. GARCIA, *Duszpasterstwo pokuty i pojednania*, Communio 2 (146) 2005, s. 110-127.

⁷² Zob. W. NOWAK, *Odnowiona liturgia...*, art. cyt., s. 70-71.

The Role of the Sacrament of Reconciliation and Penance in Preparing Prospective Spouses for the Sacrament of Matrimony

Summary

The sacrament of penance and reconciliation constitutes an integral part of the Christian life. It restores the state of sanctifying grace lost by man as a result of mortal sin. Confession also plays a major role in the preparation of prospective spouses for being joined in the sacrament of matrimony. No mandatory duty is imposed at this point by the legislation yet the sacrament of penance is strongly recommended before the holy matrimony takes place in order to render it more fruitful. The priest preparing the prospective spouses for the holy matrimony is obliged to raise the question of premarital confession and be of help should the need arise.

The confessor of the prospective spouses should be characterised by appropriate spiritual and intellectual formation. He should demonstrate particular tactfulness and thoughtfulness when asking questions, especially those concerning premarital sex. The minister's teaching ought to result in providing positive guidelines for the future married life.

The prospective spouses are supposed to fulfill all the acts of the penitent: repentance, disclosure of sins and reparation. A careful examination of conscience is yet another significant component paving the way for a good confession and fruitful matrimony.

(Tłum. Anna Szyda)

Słowa kluczowe: sakrament pojednania i pokuty, sakrament małżeństwa, nupturienci

Key words: the sacrament of penance and reconciliation, the sacrament of marriage, the prospective spouses

Nota o autorze

Ks. mgr Andrzej Żarkowski CSMA - Doktorant Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Specjalizacja w Instytucie Teologii Moralnej UPJPiI.